

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата історичних наук Лупаренко Григорія Володимировича на дисертаційне дослідження Фесовця Олега Романовича на тему: «Діяльність В.О. Соковича (1874–1953) в контексті розвитку залізничної освіти та освіти», подане на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки

Сьогодні значну увагу істориків науки і техніки привертають проблеми, пов'язані з історією конкретних наукових напрямків в усіх сферах наукового знання. Надзвичайно актуальною є необхідність об'єктивного відтворення процесів розвитку вітчизняної науки на різних етапах її становлення. Особливе значення мають дослідження, що висвітлюють розвиток окремих галузей науки і техніки, діяльність визначних українських вчених та інженерів, авторів унікальних наукових ідей. Під цим кутом зору актуальність рецензованої дисертації не викликає сумнівів. Вона визначається ростом суспільного інтересу до вирішення проблем залізничного транспорту.

Актуальність роботи підсилюється тим, що вона виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Центру досліджень з історії науки і техніки ім. О.П. Бородіна Державного університету інфраструктури та технологій МОН України. Дисертаційна робота дозволяє доповнити знання про творчу спадщину вітчизняних інженерів-залізничників, показує їх роль в розвитку залізничного транспорту.

Рецензована дисертація є рукописом, що має вступ, три розділи, які в свою чергу поділяються на параграфи та закінчуються висновками, загальні висновки, список використаних джерел вміщує 244 позицій, 11 сторінок додатків.

На основі опрацювання великого загалу літератури, архівних матеріалів, дисертантом чітко визначено науковий апарат дослідження. Дуже повно розкрито наукову новизну, окреслено теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Автор розробив оптимальну структуру дисертації,

підібрав систему методів наукового пошуку, що дозволило йому отримати науково виважені висновки, які мають важливе науково-теоретичне і практичне значення для історичної науки та історії залізничного транспорту.

На основі аналізу джерельної бази дослідник переконливо довів, що значення творчої спадщини професора В.О. Соковича для розвитку залізничної науки та освіти було закономірним явищем, викликаним науковим життям досліджуваного періоду. Використана автором значна джерельна база складається з документів і матеріалів особового походження, державних, відомчих архівів, бібліотечних колекцій, музейних фондів та інших зібрань України та Росії. В дисертації чітко визначені методи опрацювання відповідних матеріалів, які дали можливість зафіксувати не лише кількісні характеристики, а й визначити головні тенденції розвитку залізничного транспорту означеного періоду, на тлі загального розвитку технічної науки. Заслугою дисертанта є те, що із значного масиву матеріалів, що вивчалися, вдалося виділити та узагальнити те головне, що дозволило розкрити тему дисертації.

Значний обсяг роботи О.Р. Фесовець провів, досліджуючи науково-технічні передумови розвитку залізничного транспорту в Україні кінця ХІХ – першої половини ХХ століть. Слід погодитися з визначенням дисертанта, що суттєвий вплив на цей процес мали розробки В.О. Соковича в галузі експлуатації залізничного транспорту, його внесок у розвиток теоретичної бази щодо підвищення пропускної спроможності залізниць, планування та регулювання залізничних перевезень. Неоціненною заслугою професора Соковича є запровадження методології економічних розрахунків щодо ефективності перевізного процесу.

Складність завдання, яке постало перед О.Р. Фесовцем – відтворення цілісної історії розвитку залізничної науки та освіти в Україні та оцінка ролі В.О. Соковича в її розвитку, полягала, передусім, у тому, що тема ця практично ще глибоко і всебічно не розроблялася. Є лише певні спроби, реалізовані в окремих наукових статтях та монографіях. Дисертант

комплексно дослідив становлення та розвиток залізничної науки та освіти. Проаналізувавши архівні та літературні матеріали, дослідник наголошує, що діяльність В.О. Соковича стала важливою складовою розвитку залізничного транспорту в нашій країні.

Такий же аспект, як участь В.О. Соковича та його учнів і послідовників стосовно розробки проблематики конкретних науково-технологічних напрямів не лише в Україні та Росії, а й світового залізничного транспорту розглядається в даному дослідженні вперше. Після уважного ознайомлення з усім доробком пошукувача можна з впевненістю стверджувати, що з цим нелегким завданням дисертант справився успішно. Правомірною слід вважати точку зору дисертанта, що підвалини плідної праці В.О. Соковича були певною мірою закладені під час його перших творчих пошуків, який співпав для нього з роками навчання і праці в Кременчуці, Києві, Санкт-Петербурзі, Катеринославі та Москві.

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, що результати його можуть бути використані у програмах вищих навчальних закладів під час викладання курсів історії української науки і освіти, при написанні навчальних і методичних посібників з історії техніки, зокрема залізничної науки та освіти.

На наш погляд вдало окреслена структура дисертаційного дослідження. Вона чітко підпорядкована логіці авторської концепції, яка, в свою чергу, відповідає логіці науково-технічної думки, що вигідно озвучує роботу. Присвятивши окремі параграфи висвітленню формування наукового світогляду В.О. Соковича, дисертант логічно звертається до аналізу його наукових програм і показує весь дослідницький процес в контексті розвитку залізничної науки та освіти.

На особливу увагу заслуговує третій розділ дисертаційного дослідження, в якому дано аналіз основних наукових напрямків В.О. Соковича та його однодумців. Тут представлена характеристика кожної окремої ідеї, чи концепції В.О. Соковича, оскільки його праці відбивають ті основні напрямки, за якими розвивалося вітчизняна та світова історія залізничного транспорту. В

дисертації також робиться наголос, що теоретичні та практичні дослідження В.О. Соковича справили значний вплив на формування мислення сучасних дослідників історії та розвитку залізничного транспорту, на стиль мислення в залізничній науці. Автором дисертації показано також внесок представників України в розробку питань інтеграції знання, формування нових наукових напрямків, зокрема низки розробок у сфері управління процесами перевезень.

Кожний розділ, як і дисертація в цілому, містять логічно обумовлені висновки, також визначено актуальні проблеми, що ще потребують свого дослідження.

Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами ДАК України.

Варто також відзначити, що матеріали дослідження широко апробовані на різних наукових конференціях. Зміст основних положень дисертації та автореферату ідентичний.

Водночас аналізоване дисертаційне дослідження, як і кожна справді наукова робота, викликає дискусійні запитання і пропозиції.

1. На нашу думку, висвітлюючи науковий доробок В.О. Соковича, дисертант мало уваги звернув на роль своїх опонентів.
2. У третьому розділі дисертації доцільно було б більш детальноше подати біографічні відомості про невідомих широкому загалу, почасти незаслужено забутих вчених та інженерів України (наприклад, М.С. Філоненка, І.І. Васильєва, Б.М. Веденісова та ін.).
3. Недостатньо показана діяльність О.В. Соковича на Південно-Західних залізницях України.
4. В тексті дисертації бажано було б більш детальноше пов'язати дане дисертаційне дослідження із сучасним розвитком залізничного транспорту.
5. В роботі зустрічаються русизми, невірні переклади з інших мов.

Однак, висловлені зауваження не мають принципового характеру і не можуть суттєво вплинути на загалом високу оцінку наукової роботи. Аналіз дисертації, автореферату і публікацій автора дозволяє стверджувати, що

дисертаційне дослідження Олега Романовича Фесовця «Діяльність В.О. Соковича (1874–1953) в контексті розвитку залізничної науки та освіти» є самостійною, завершеною працею, яка робить вагомий внесок в історію науки та освіти, відповідає вимогам ДАК України. Ця дисертаційна робота відповідає пп. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів та вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (назва постанови із змінами, внесеними згідно з постановою КМ № 656 від 19.08. 2015 р.). Тому, її автор – Олег Романович Фесовець заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки.

Офіційний опонент
кандидат історичних наук
Завідувач Відділу «Державний політехнічний
музей» при Національному технічному
Університеті України «КПІ» ім. І. Сікорського

 Г.В. Лупаренко

Підпис Г.В. Лупаренка засвідчує

*Директор АММ
при КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Г.В. Лупаренко